

KARTA EKUMENICZNA

Wytyczne dotyczące współpracy
rozwijającej się między Kościołami w Europie
2025

Konferencja Kościołów Europejskich
Rada Konferencji Episkopatów Europy

KARTA EKUMENICZNA
Wytyczne dotyczące współpracy
rozwijającej się między Kościołami w Europie
2025

Przekład na język polski uzgodniony przez
Polską Radę Ekumeniczną

oraz

Radę ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski

Szczególny udział w pracach nad przekładem:
Sławomir Pawłowski, Anna Sieprawska, Ewa Sojka, Jerzy Sojka

© Copyright by

Rada ds. Ekumenizmu Konferencji Episkopatu Polski
Polska Rada Ekumeniczna

ISBN 978-83-914842-7-2

Teksty Pisma Świętego:

Biblia Ekumeniczna

*to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z księgami deuterokanonicznymi,
przekład z języków oryginalnych,*

© Towarzystwo Biblijne, Warszawa 2017

Tekst oryginalny:

Conference of European Churches (CEC)

Consilium Conferentiarum Episcoporum Europae (CCEE)

Charta Oecumenica.

Guidelines for the Growing Cooperation among the Churches in Europe.

2025

Cover page icon: Christ Pantocrator by Nikos Kosmidis

Druk i oprawa: Wydawnictwo Archidiecezji Lubelskiej „Gaudium”

20-075 Lublin, ul. Ogrodowa 12

tel. 81 442 19 19, faks 81 442 19 16

e-mail: drukarnia@gaudium.pl

www.gaudium.pl

Warszawa 2026

SPIS TREŚCI

WSTĘP I REKOMENDACJA	5
WPROWADZENIE I UWAGI OGÓLNE	7
I. WIERZYM W „JEDEN, ŚWIĘTY, POWSZECHNY I APOSTOLSKI KOŚCIÓŁ”	10
1. Wspólnie powołani do jedności w wierze	10
II. NA DRODZE KU WIDZIALNEJ JEDNOŚCI KOŚCIOŁÓW	12
2. Słuchanie słowa Bożego i wspólna modlitwa	12
3. Wychodzenie ku sobie nawzajem	13
4. Wspólne dawanie świadectwa	14
5. Kontynuowanie dialogu i wspólnego działania	16
6. Młodzi w Kościołach i w ekumenizmie	18
III. OBSZARY SPOTKAŃ W EUROPIE	20
7. Udział w budowaniu Europy w zmieniającym się świecie	20
8. Wzmacnianie relacji z Żydami i judaizmem	22
9. Wzmacnianie relacji z muzułmanami i islamem	24
10. Współpraca z innymi religiami i światopoglądami	25
IV. OBSZARY WSPÓLNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI I WSPÓŁPRACY W EUROPIE	27
11. Dążenie do pokoju i pojednania	27
12. Ochrona stworzenia	28
13. Podróżowanie z migrantami, uchodźcami i wysiedleńcami	30
14. Wykorzystanie nowych technologii	32

WSTĘP I REKOMENDACJA

*Chwała
Ojcu
i Synowi,
i Duchowi Świętemu.*

Jako Konferencja Kościołów Europejskich (CEC) [Conference of European Churches] i Rada Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) [Consilium Conferentiarum Episcoporum Europae] dziękujemy Bogu za rosnącą wspólnotę między Kościołami w Europie od czasu podpisania Karty Ekumenicznej w 2001 roku. Od ponad dwóch dekad Karta odgrywała ważną rolę w zasilaniu i kształtowaniu rozwoju ekumenicznego w wielu częściach Europy.

Karta Ekumeniczna została przyjęta w różny sposób przez Kościoły w Europie. W niektórych regionach była rzadko stosowana, w innych dostarczyła podstawy do ekumenicznej dyskusji i współpracy. Karta pozwoliła nawiązać ekumeniczne partnerstwa lub porozumienia, posłużyła za inspirację dla projektów i wydarzeń oraz przyczyniła się do wzajemnego uznania chrztu między Kościołami na poziomie regionalnym.

Od czasu podpisania Karty Ekumenicznej w 2001 roku zmieniły się Europa, Kościoły i ekumenizm. Ze względu na te zmiany dostrzegaliśmy potrzebę aktualizacji Karty. Aktualizacja ta odzwierciedla naszą nieustanną nadzieję i pracę na rzecz pogłębiania jedności w różnorodności naszych Kościołów, słuchając modlitwy Chrystusa, abyśmy „wszyscy byli jedno” (J 17,21).

Dziękujemy za zaufanie i przyjaźń, za możliwość wspólnego słuchania słowa Bożego oraz wspólnego dawania świadectwa i działania. Jednocześnie uznajemy utrzymujące się podziały między Kościołami oraz nasze ludzkie niedoskonałości w wierze, miłości i nadziei i ich żalujemy. Przyjmujemy tę zaktualizowaną Kartę w duchu zaufania, że Bóg będzie nas prowadził wspólną drogą ku głębszej wspólnocie i zrozumieniu oraz że będzie nas wspierał w naszej wspólnej odpowiedzialności nie tylko za siebie nawzajem, lecz także za przyszłość Europy i świata.

Jezus Chrystus, Pan jednego Kościoła, jest naszą największą nadzieją na pojednanie i pokój. W Jego imieniu zobowiązujemy się do kontynuowania naszej wspólnej drogi w Europie. Modlimy się o Boże przewodnictwo w mocy Ducha Świętego. Niech Bóg uczyni nas doskonałymi w każdym dobrym czynie i przyjmie naszą zgodę jako ludzi zjednoczonych w jedności Ojca, Syna i Ducha Świętego. Amen.

Jako przewodniczący Konferencji Kościołów Europejskich i Rady Konferencji Episkopatów Europy rekomendujemy tę zaktualizowaną wersję Karty Ekumenicznej wszystkim Kościołom i Konferencjom Episkopatów w Europie, aby została przyjęta i dostosowana do lokalnych warunków.

Wraz z tą rekomendacją podpisujemy niniejszym zaktualizowaną wersję Karty Ekumenicznej w środę, 5 listopada, w roku 2025, w 1700. rocznicę pierwszego soboru ekumenicznego, Soboru Nicejskiego.

Rzym, 5 listopada 2025 r.

+ **Nikitas**

Arcybiskup Tiatry
i Wielkiej Brytanii

Przewodniczący Konferencji
Kościołów Europejskich

+ **Gintaras Grušas**

Arcybiskup Wilna

Przewodniczący Rady
Konferencji Episkopatów Europy

WPROWADZENIE I UWAGI OGÓLNE

Pragnienie zaktualizowania Karty Ekumenicznej związane jest z wieloma zmianami, jakie zaszły w Europie, w Kościołach i w ekumenizmie w ciągu ostatnich dwóch dekad. Jako chrześcijanie patrzymy z nadzieją w przyszłość, ponieważ żyjemy w oczekiwaniu na królestwo Boże, które już jest obecne na tym świecie, ale jeszcze ma nadejść. My – sygnatariusze Karty, CEC i CCEE – uznajemy owoce Ewangelii Chrystusa w życiu naszych społeczeństw. Niemniej jednak dostrzegamy również, że pogłębił się kryzys klimatyczny; wojny, wysiedlenia, ubóstwo, populizm, nadużywanie religii i wiele powiązanych ze sobą problemów spowodowało ogromne cierpienia i niepokój. Szybki rozwój technologiczny zmienił naszą rzeczywistość w sposób, który wciąż staramy się zrozumieć. Europa staje się również coraz bardziej świecka, a w większości jej regionów rola Kościołów nie może być już uważana za coś oczywistego. Ta utrata wpływu ma wiele przyczyn, jest wśród nich brak wiarygodności spowodowany grzechami osobistymi i strukturalnymi w Kościołach.

W tej sytuacji potrzeba ekumenicznej wymiany stała się jeszcze bardziej oczywista. Dziś naszą misją jest dawanie świadectwa naszej wiary przez zaangażowanie w dialog, wykraczający nawet poza relacje między chrześcijanami oraz w służbie narodom Europy, od Atlantyku po Ural, od Przylądka Północnego po Morze Śródziemne. Na wzór tego szerokiego rozumienia Europy Karta daje świadectwo jednego powszechnego Kościoła Chrystusowego, który przejawia się w różnych

Kościółach lokalnych. Zapraszamy wszystkie Kościoły, rady Kościołów, organizacje oraz inicjatywy ekumeniczne, aby same się przyłączyły do zaktualizowanej Karty.

Zaktualizowana Karta ma nową strukturę, która wychodzi od naszej wiary, naszego słuchania słowa Bożego i naszego wspólnego świadectwa, następnie rozpoznaje przestrzenie spotkań, a na końcu obszary wspólnej odpowiedzialności i zaangażowania w Europie. Niektóre z tych obszarów wymagały dodania nowych rozdziałów, mianowicie dotyczących pokoju i pojednania, migracji oraz nowych technologii. Uznając kluczową rolę, jaką młodzież zawsze odgrywała w Kościołach i w ekumenizmie, poświęciliśmy osobny rozdział młodym ludziom oraz ich zaangażowaniu. Ponadto, zaktualizowana Karta zawiera więcej zobowiązań, często bardziej szczegółowych. Odzwierciedlają one rozwój relacji ekumenicznych, ale także ich dywersyfikację. Wśród zobowiązań znajdują się określone zalecenia, zachęcające Kościoły i podmioty ekumeniczne do podjęcia konkretnych kroków i do korzystania z Karty zarówno w całości, jak i w częściach, w zależności od kontekstu, sytuacji i potrzeb.

Chociaż prace nad zmianami prowadziła wspólna grupa robocza CEC-CCEE, Kościoły i organizacje ekumeniczne w całej Europie wykazały duże zainteresowanie i zaangażowanie w proces konsultacji, który miał wpływ na zmianę tekstu. Ich szerokie i głębokie zaangażowanie w prace nad tekstem, wnikliwe uwagi oraz zróżnicowane i konstruktywne odpowiedzi miały decydujący wpływ na rewizję tekstu. Co więcej, ich wkład świadczy o owocach, jakie może przynieść zaangażowanie w prace nad tekstem i zawarte w nim zobowiązania. Mamy nadzieję, że takie zaangażowanie będzie trwało nadal.

Podobnie jak poprzednio, zaktualizowana Karta Ekumeniczna określa podstawowe obowiązki ekumeniczne wszystkich Kościołów w Europie, z których wynikają wytyczne i zobowiązania. Karta ma na celu promowanie ekumenicznej kultury dialogu i współpracy na wszystkich poziomach życia kościelnego oraz zapewnia uzgodnione kryteria tej kultury. Uznajemy jednak, że nie ma ona charakteru oficjalnego nauczania Kościoła, nie ma też charakteru dogmatycznego ani nie jest prawnie wiążąca w świetle wewnętrznego prawa Kościołów. Jej autorytet i cel wynikają z dobrowolnego zobowiązania europejskich Kościołów i organizacji ekumenicznych do odpowiedniego i owocnego stosowania, adaptowania i wdrażania Karty na różnych poziomach i w różnych kontekstach. Zaktualizowana wersja jest kontynuatorką ducha i dziedzictwa pierwotnej Karty Ekumenicznej oraz podkreśla jej ciągle znaczenie i użyteczność.

I. WIERZYM W „JEDEN, ŚWIĘTY, POWSZECHNY I APOSTOLSKI KOŚCIÓŁ”

[Starajcie się] zachować jedność ducha we wzajemnej więzi, jaką daje pokój. Jedno jest Ciało i jeden Duch, jak też jedna jest nadzieja, do której zostaliście powołani. Jeden jest Pan, jedna wiara, jeden chrzest. Jeden jest Bóg i Ojciec wszystkich, który jest ponad wszystkimi, działa przez wszystkich i we wszystkich (Ef 4,3-6).

1. Wspólnie powołani do jedności w wierze

Zgodnie z Ewangelią Jezusa Chrystusa, według świadectwa Pisma Świętego i jak to jest wyrażone w ekumenicznym Wyznaniu Nicejsko-Konstantynopolitańskim z lat 325 i 381, wierzymy w jednego Boga, „Ojca Wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi”; w jednego Pana Jezusa Chrystusa, który w swoim wcieleniu, ukrzyżowaniu i zmartwychwstaniu objawia nam miłość Boga i tajemnicę pojednania; oraz w Ducha Świętego, „Ożywiciela”, który pociąga nas do życia w koinonii (wspólnocie i współuczestniczącym dzieleniu się) z Nim i z całym ludem Bożym. Ponieważ wyznajemy „jeden, święty, powszechny i apostołski Kościół”, naszym najważniejszym zadaniem ekumenicznym jest ukazywanie tej jedności.

W posłuszeństwie ostatniemu posłaniu Chrystusa i pod wpływem Ducha Świętego (Dz 2,46-47) jesteście gotowi „głosić Ewangelię całemu stworzeniu” (Mk 16,15), a zwłaszcza wszystkim ludom Europy, i głosić ją wspólnie. Wierzimy i już doświadczamy tego głoszenia Dobrej Nowiny (kerygmy) jako potężnego znaku i źródła naszej jedności, która zawsze jest darem Boga.

Jednakże pewne różnice, w tym rozumienie Kościoła, sakramentów i posługiwania, stanowią przeszkodę dla widzialnej jedności. Głęboko ich żałujemy, ponieważ wiemy, że to, co nas łączy, jest głębsze i większe niż wszystko, co nas dzieli.

Zobowiązujemy się:

- podążać za apostołskim wezwaniem do jedności oraz intensyfikować nasze poszukiwanie wspólnego uczniostwa w Chrystusie;
- pokutować oraz szukać przebaczenia i pojednania, dokładając wszelkich starań, aby przezwyciężyć podziały między Kościołami;
- rozeznawać i przyjmować różnorodność, która jest wyrazem bogatego zamysłu Boga;
- nadal dążyć do widzialnej jedności Kościoła Jezusa Chrystusa w jednej wierze, w posłuszeństwie słowu Bożemu zawartemu w Piśmie Świętym, podążając za przewodnictwem Ducha Świętego, zmierzając ku wzajemnemu uznaniu chrztu, wspólnocie eucharystycznej oraz wspólnemu świadectwu i służbie.

II. NA DRODZE KU WIDZIALNEJ JEDNOŚCI KOŚCIOŁÓW

Po tym wszyscy poznają, że jesteście moimi uczniami, jeśli będziecie się wzajemnie miłowali (J 13,35).

2. Słuchanie słowa Bożego i wspólna modlitwa

Ruch ekumeniczny jest dziełem Ducha Świętego, który zachęca wierzących i Kościoły do wzrastania we wzajemnej miłości i do odpowiedzi na wezwanie do jedności. Żyje on dzięki naszemu słuchaniu słowa Bożego i pozwalaniu Duchowi Świętemu działać w nas i poprzez nas. W mocy Bożej łaski wiele różnych inicjatyw dąży, przez modlitwę i nabożeństwo, do pogłębienia duchowej wspólnoty między Kościołami, modląc się o widzialną jedność Kościoła Chrystusowego.

Wiedząc, że „wszyscy w jednym Duchu zostaliśmy ochrzczeni, aby stanowić jedno Ciało” (1 Kor 12,13), świętujemy znaki nadziei. Wspólnie słuchamy słowa Bożego, niektórzy korzystając ze wspólnych tłumaczeń Biblii i lekcjonarzy. Modlimy się słowami, których nauczył nas Pan, razem studiujemy Biblię, uczestniczymy w nabożeństwie, gromadzimy się na modlitwach ekumenicznych i wspólnie obchodzimy Tydzień Modlitw o Jedność Chrześcijan. Pomimo znacznych wysiłków na rzecz eucharystycznej gościnności i wspólnoty, podziały jednak pozostają. Kościoły chrześcijańskie i rodziny wielowyznaniowe cierpią z tego powodu.

Zobowiązujemy się:

- słuchać Ducha Świętego i dzielić się duchowymi darami;
- czytać i studiować Pismo Święte oraz wspólnie rozważać słowo Boże;
- poznawać i doceniać nabożeństwa oraz inne formy życia duchowego praktykowane przez inne Kościoły;
- zbierać się razem, aby modlić się wspólnie i za siebie nawzajem oraz o jedność chrześcijan;
- kontynuować działania na rzecz wzajemnej eucharystycznej gościnności i wspólnoty;
- zachęcać do korzystania ze wspólnych tłumaczeń Biblii i śpiewników.

3. Wychodzenie ku sobie nawzajem

W duchu Ewangelii pragniemy dawać świadectwo chrześcijańskiej jedności i wspólnoty. Jednocześnie uznajemy nasze historyczne i obecne podziały, które utrudniają nam wspólne świadectwo wobec świata. Przyznajemy, że ludzka wina, brak miłości oraz wykorzystanie wiary i Kościoła do politycznych i egoistycznych interesów poważnie nadszarpnęły wiarygodność chrześcijańskiego świadectwa. Ekumenizm zaczyna się zatem od odnowy naszych serc, zaprowadzenia kultury miłości oraz wspierania gościnności i zaufania.

Opierając się na Ewangelii Jezusa Chrystusa, staramy się pojednać ze sobą i z naszą historią. Nieustannie pogłębiany wzajemne zrozumienie naszych teologii i tradycji.

Zobowiązujemy się:

- przyczyniać do wspólnego studiowania historii naszej wiary, do uzdrawiania pamięci i do pojednania;
- pracować nad cofnięciem wzajemnych potępień;
- przezwyciężyć pokusy samowystarczalności, izolacji, obojętności lub uprzedzeń w ramach każdego Kościoła;
- dążyć nadal do głębszego zrozumienia między tradycjami chrześcijańskimi i do prowadzenia dialogu ekumenicznego;
- promować ekumeniczną otwartość i współpracę w działalności charytatywnej, inicjatywach na rzecz sprawiedliwości społecznej oraz w chrześcijańskiej i teologicznej edukacji, szkoleniach i badaniach.

4. Wspólne dawanie świadectwa

Głoszenie Ewangelii zaczyna się od świadectwa zarówno słowem, jak i czynem. Uznajemy współczesną europejską historię sekularyzacji, pluralizm i indywidualizm. Zwracamy również uwagę na zróżnicowane i złożone relacje między państwami a religiami w krajach europejskich. Dlatego też niezwykle ważne jest, aby świadczyć w sposób, który uwzględnia różne konteksty i potrzeby.

Wierzmy, że godność i wolność człowieka wypływają z faktu, że zostaliśmy stworzeni na obraz Boga. Dlatego nasze świadectwo szanuje wolność religijną jako kluczową dla odpowiedzi na wezwanie Ewangelii. Innymi słowy, powstrzymujemy się od zmuszania ludzi do nawrócenia poprzez presję moralną lub zachęty materialne, a jednocześnie nie przeszkadzamy nikomu w przyjęciu wiary z własnej woli.

Wiarygodne świadectwo wymaga od nas, abyśmy głosili Dobrą Nowinę razem, a nie rywalizując między sobą. Ważne jest, abyśmy razem żyli Ewangelią i ją głosili w rodzinach, wśród przyjaciół, w naszych miejscach pracy, w lokalnych wspólnotach, w edukacji, w duszpasterstwie, zarówno poprzez osobiste spotkania, jak i w przestrzeni cyfrowej. Głoszenie wiary, również w sferze publicznej, powinno zapewniać orientację w życiu, wspierając ludzi zmagających się z kwestiami etycznymi, społecznymi czy politycznymi.

Świadectwo wymaga od nas również szczerego zmierzenia się z własnymi niedoskonałościami. W związku z tym przyznajemy, że nasze Kościoły, zamiast dawać świadectwo, dopuściły się grzesznych i skandalicznych czynów, powodując i pozwalając na wielką krzywdę. Istotną częścią naszego świadectwa jest praca nad uleczeniem ran zadanych najbardziej bezbronnym członkom naszych Kościołów.

Zobowiązujemy się:

- nawiązać kontakt z Kościołami w naszym otoczeniu, z którymi nie mamy jeszcze relacji, oraz aktywnie i otwarcie poszukiwać możliwości wspólnego świadectwa i współpracy;
- dzielić wspólne świadectwo i ewangelizować z innymi Kościołami, zawierając z nimi porozumienia mające na celu wzmocnienie wzajemnego zaufania oraz uniknięcie szkodliwej konkurencji i ryzyka nowych podziałów;
- bronić prawa do wolności myśli, sumienia i religii;
- aktywnie przyczyniać się do uznania i wsparcia tych, którzy cierpieli, słuchając ich historii i szanując ich pamięć;

- ujawniać krzywdzące zachowania i pociągać do odpowiedzialności sprawców oraz tych, którzy ich chronią;
- wspólnie budować kulturę gościnności, ochrony, życzliwości, prawdy i pokoju.

5. Kontynuowanie dialogu i wspólnego działania

W ostatnich dziesięcioleciach, kierowani przez Ducha Świętego, przeszliśmy długą drogę dialogu i spotkań między naszymi Kościołami. Wielu chrześcijan z różnych Kościołów żyje blisko siebie, po sąsiedzku, w pracy i w swoich rodzinach, utrzymując przyjacielskie relacje. Rodziny wielowyznaniowe stały się źródłem inspiracji w kształtowaniu życia ekumenicznego, ukazując wyzwania wynikające z różnic wyznaniowych i dając impuls do poszukiwania nowych dróg razem w miłości.

W celu współpracy utworzono i podtrzymano dwustronne i wielostronne ciała ekumeniczne na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Opracowały one dokumenty i porozumienia o wielkim znaczeniu, które pomogły naszym Kościołom w rozwoju refleksji teologicznej i umocniły wspólne działanie. Jesteśmy wdzięczni Panu za to, co zostało osiągnięte.

Na poziomie europejskim konieczne jest wzmocnienie współpracy między Konferencją Kościołów Europejskich (CEC), Radą Konferencji Episkopatów Europy (CCEE) i innymi międzywyznaniowymi organizacjami kościelnymi. Ważne jest również uwzględnienie w tych rozmowach globalnych perspektyw kościelnych.

W przypadku konfliktów między Kościołami i rodzinami kościelnymi oraz wewnątrz nich należy – odpowiednio do potrzeb – podejmować i wspierać wysiłki na rzecz mediacji i pokoju. Ważne jest, aby reagować – w duchu szczerości, pokory, skruchy i jednoznacznego zobowiązania wobec wyzwalającej Ewangelii Chrystusa – na wszelkie tendencje ekstremizmu lub polaryzacji w Kościołach oraz instrumentalizacji religii. Uznając, że nadal istnieją kwestie, które utrudniają nasz dialog, umacniamy się, gdy patrzymy na wspólnie przebytą drogę.

Zobowiązujemy się:

- żyć i działać wspólnie na wszystkich poziomach życia kościelnego, wszędzie tam, gdzie pozwalają na to warunki i nie ma ku temu przeszkód wynikających z wiary lub nadrzędnych celów;
- kontynuować sumienny, intensywny dialog na różnych poziomach między naszymi Kościołami oraz zachęcać do przyjmowania i wdrażania dokumentów ekumenicznych;
- wspierać i promować ekumeniczne sieci, wspólnoty religijne i ruchy oddolne;
- chronić prawa mniejszości religijnych, wyjaśniać nieporozumienia i przewyćzać uprzedzenia między Kościołami większościowymi i mniejszościowymi w naszych krajach;
- promować dialog i wspólnie omawiać kontrowersyjne kwestie dotyczące wiary i etyki w świetle Ewangelii.

6. Młodzi w Kościołach i w ekumenizmie

Młodzi ludzie są nie tylko przyszłością, lecz także teraźniejszością Kościołów i ekumenizmu. Są oni żywotnymi członkami Kościoła (1 Tm 4,12), otwierają perspektywy oraz wnoszą energię, co pomaga Kościołom sprostać potrzebom i wyzwaniom współczesnego społeczeństwa. Jednocześnie wzrost sekularyzacji w Europie i spadek zaufania do instytucji religijnych sprawiają, że młodym ludziom trudno jest dostrzec sens i cel przynależności do Kościoła oraz zaangażowania w Kościół lub działalność ekumeniczną, a także wyrazić tę przynależność i zaangażowanie. Potwierdzamy jednak decydującą rolę, jaką organizacje młodzieżowe i studenckie, a także spotkania młodych zawsze odgrywały w Kościołach i ekumenizmie.

Ekumeniczne procesy i uroczystości często nie w pełni angażują młodych; jedną z przyczyn jest to, że ekumeniczny język i kultura nie są dla nich przekonujące. Niemniej jednak dla wielu młodych wierzących bycie chrześcijaninem oznacza bycie ekumenicznym. Na drodze do widzialnej jedności Kościołów musimy zatem znaleźć i zapewnić młodym ludziom przestrzeń dla wspólnoty, duchowego wzrostu, odpowiedzialności społecznej i znaczącego dialogu z innymi.

Zobowiązujemy się:

- włączać młodych ludzi, ich doświadczenia i oczekiwania we wszystkie aspekty życia kościelnego, aktywnie zachęcać ich do pełnego udziału w procesach decyzyjnych i wspierać inicjatywy kierowane przez młodzież;

- ułatwiać młodym ludziom, współpracując z nimi, rozwój duchowy i rozwijać ich umiejętności przywódcze przez programy młodzieżowe, mentoring i szkolenia;
- wspierać relacje międzypokoleniowe między Kościołami i w Kościołach, promując wzajemne uczenie się i zrozumienie między młodymi i starszymi członkami;
- bronić praw i dobrostanu młodych ludzi w społeczeństwie, podejmując takie kwestie jak: edukacja, zatrudnienie, sprawiedliwość międzypokoleniowa i zdrowie psychiczne.

III. OBSZARY SPOTKAŃ W EUROPIE

*Błogosławieni, którzy krzewią pokój,
bo oni będą nazwani synami Boga (Mt 5,9).*

7. Udział w budowaniu Europy w zmieniającym się świecie

Kościoły rozumieją zobowiązanie do budowania Europy jako część swojej misji. Jedność Europy jest owocem dzielenia się bogactwem wynikającym z różnorodności jej mieszkańców. Wiara chrześcijańska wniosła wkład w europejskie kultury i wartości i jest nierozzerwalnie związana z historią Europy. Jednocześnie wyznajemy, że chrześcijanie nie zdołali zapobiec cierpieniom i zniszczeniom spowodowanym przez Europejczyków, zarówno w Europie, jak i poza nią.

Jesteśmy przekonani, że duchowe dziedzictwo chrześcijaństwa stanowi źródło inspiracji i wzbogacenia dla Europy. Opierając się na naszej chrześcijańskiej wierze, działamy na rzecz ludzkiej, świadomej społecznie Europy, w której dominują prawa człowieka i podstawowe wartości pokoju, sprawiedliwości, wolności, tolerancji, uczestnictwa i solidarności (Iz 1,17). Podobnie kładziemy nacisk na szacunek dla życia, znaczenie relacji międzyludzkich, w tym małżeństwa i rodziny, preferencyjną opcję na rzecz ubogich, gotowość do przebaczenia i współczucie we wszystkim.

Potępiamy wszelkie formy przemocy wobec ludzi, zwłaszcza przemoc wobec osób najbardziej bezbronnych i mniejszości. Kościoły są zobowiązane uczynić swoje nauczanie wolnym od skazywania kobiet i dzieci na dalsze życie w sytuacji domowej przemocy i w krzywdzie. Uznajemy naszą odpowiedzialność za opiekę, ochronę i tworzenie bezpiecznych przestrzeni dla osób bezbronnych, osób z niepełnosprawnościami i ludzi zmarginalizowanych oraz za promowanie sprawiedliwości i równości dla wszystkich.

Chrześcijanie w Europie są częścią globalnej rodziny ludzkiej. Uważamy, że różnorodność naszych tradycji regionalnych, narodowych, kulturowych i religijnych jest bogactwem. Niemniej jednak na różnym tle mogą powstawać kontrowersje w kwestiach etyki i wiary. Jako chrześcijanie jesteśmy wezwani do wzajemnego słuchania się, rozeznawania i okazywania sobie miłości. Powinniśmy dbać o budowanie relacji i przyjaźni z partnerami z innych części świata. Nadzieja na budowanie bardziej sprawiedliwego świata, bardziej sprawiedliwej Europy, bardziej godnej dla osoby ludzkiej, musi iść w parze ze świadomością, że ludzkie wysiłki pozostaną daremne, jeśli nie będą wspierane przez łaskę Bożą.

Zobowiązujemy się:

- przyczyniać do jedności Europy przez nazywanie po imieniu podziałów geopolitycznych i społeczno-gospodarczych i przeciwdziałanie im;
- zachęcać do udziału w procesach demokratycznych służących dobru wspólnemu;
- przedstawiać wspólnie instytucjom europejskim troski i wizje Kościołów;

- przeciwstawiać wszelkim tendencjom do dehumanizacji i braku szacunku dla życia ludzkiego przez promowanie rozwoju całej osoby i każdej osoby, zwłaszcza osób najbardziej bezbronnych;
- wzmacniać pozycję kobiet w Kościele i w społeczeństwie oraz bronić równości ich praw;
- potępiać ekstremizm religijny i wszystko, co zagraża więziom między nami;
- przeciwstawiać wszelkim próbom wykorzystywania religii i Kościoła do celów etnicznych, nacjonalistycznych, politycznych lub populistycznych;
- przeciwdziałać formom nacjonalizmu, które prowadzą do ucisku ludów i mniejszości, zobowiązując się do wspierania strategii i rozwiązań opartych na zasadach niestosowania przemocy oraz do obrony praw człowieka i mniejszości;
- wyrzec europocentrycznych postaw, a jednocześnie uznać i wypełnić nasze zadanie poprawy dobrostanu całej ludzkości.

8. Wzmacnianie relacji z Żydami i judaizmem

Jesteśmy związani z narodem żydowskim w wyjątkową wspólnotę. Relacje między Żydami a chrześcijanami pozostają ważną częścią tożsamości każdego chrześcijanina. Żydzi są ludem Przymierza, którego Bóg nigdy nie odrzucił. Nadal są „umiłowani” i wybrani, „nieodwołalne są bowiem dary i powołanie Boże”. Są naszym żywym i podtrzymującym nas korzeniem (Rz 11,18.28-29). „Z nich jest Chrystus według ciała”

(Rz 9,5). Naród żydowski nigdy nie został zastąpiony przez Kościół chrześcijański, Biblia hebrajska nigdy nie została zastąpiona przez Nowy Testament, a pierwsze Przymierze nigdy nie zostało zastąpione przez nowe.

Uznajemy za dar Ducha Świętego rosnącą świadomość głębokiej więzi istniejącej między chrześcijanami i Żydami. Możemy wspólnie czytać Pismo Święte i wzbogacać się nawzajem swoimi interpretacjami. Ubolewamy nad wszelkimi formami antysemityzmu, przejawami nienawiści i prześladowań, i je potępiamy. Prosimy Boga o przebaczenie za antyżydowskie postawy wśród chrześcijan i prosimy Żydów o pojednanie. Wraz z nimi chrześcijanie muszą stać się strażnikami pamięci o obecności i dziedzictwie Żydów w Europie, zniszczonym i niemal wymazanym przez Szoa.

Zobowiązujemy się:

- sprzeciwiać wszelkim formom antysemityzmu i antyjudajizmu w Kościele i w społeczeństwie;
- poszukiwać dialogu z Żydami i intensyfikować ten dialog na wszystkich poziomach, dążąc do wspólnej pracy i żydowsko-chrześcijańskich działań w Europie i na świecie;
- pogłębiać świadomość żydowskiego dziedzictwa w naszej teologii i liturgii;
- przeanalizować ponownie teksty liturgiczne, katechetyczne i homilietyczne w celu wykorzenia teologii zastąpienia;
- wyrzec instytucjonalnej misji o charakterze prozelickim wobec Żydów, pozostając jednak zawsze gotowymi do dawania osobistego świadectwa o Jezusie.

9. Wzmacnianie relacji z muzułmanami i islamem

Dla Żydów, chrześcijan i muzułmanów Abraham jest postacią założycielską. Chrześcijanie dzielą z muzułmanami wiarę w jednego miłosiernego Boga. Zarówno nasze podobieństwa, jak i różnice mogą pomóc nam lepiej zrozumieć samych siebie i siebie nawzajem. Jesteśmy wdzięczni za wiele form międzyreligijnego dialogu życia, działania, wymiany teologicznej i doświadczenia religijnego. Refleksje na temat relacji między islamem a chrześcijaństwem umożliwiają chrześcijanom pielęgnowanie relacji w ramach religii abrahamowych.

Muzułmanów i chrześcijan łączy zarówno przeszłość, jak i teraźniejszość w Europie. Charakteryzowały się one pokojowym współistnieniem i dobrosąsiedzkimi stosunkami, ale naznaczonymi także wojnami i bolesnymi doświadczeniami, napięciami i uprzedzeniami po obu stronach. Aby pogłębić wzajemne zrozumienie i pomóc nam lepiej żyć razem, zachęcamy do intensyfikacji spotkań między chrześcijanami i muzułmanami oraz do wzmocnienia dialogu między muzułmanami i chrześcijanami na wszystkich poziomach.

Zobowiązujemy się:

- poszukiwać i promować dialog z muzułmanami na wszystkich poziomach, rozeznawać i podejmować sprawy będące przedmiotem wspólnej troski w celu rozwijania muzułmańsko-chrześcijańskich działań i aktywności w Europie i na świecie;
- przeciwstawiać wrogości i uprzedzeniom wobec islamu w Kościele i społeczeństwie oraz dyskryminacji muzułmanów zarówno na poziomie instytucjonalnym, jak i indywidualnym;

- współpracować z muzułmanami na rzecz pokoju, przeciwko ekstremizmowi i nadużywaniu religii.

10. Współpraca z innymi religiami i światopoglądami

Krajobraz duchowy w Europie podlega ciągłym zmianom, charakteryzuje się pluralizmem wierzeń religijnych i bezwyznaniowych światopoglądów oraz stylów życia, a także obecnością religii wschodnich i nowych wspólnot religijnych. Ponadto coraz więcej osób przyjmuje świecki i ateistyczny światopogląd, jest obojętnych wobec wiary lub wyznaje inne filozofie życia. Niemniej jednak wszyscy możemy żyć i działać razem w oparciu o istotne dla wszystkich kwestie i odpowiedzialność wobec innych ludzi oraz społeczeństwa.

Zdajemy sobie sprawę, że Kościoły chrześcijańskie będą musiały rozeznać, z którymi grupami mogą i chcą nawiązać poważną współpracę. Tam, gdzie możliwe jest nawiązanie współpracy z poszczególnymi osobami i społecznościami, należy pogłębiać wzajemne zrozumienie oraz wzmacniać relacje. Szanując się nawzajem, traktujemy poważnie krytyczne pytania drugiej strony, zawsze opowiadając się za uczciwą dyskusją.

Zobowiązujemy się:

- promować międzykulturowe i międzyreligijne uczenie się w celu wspierania wzajemnego szacunku i pokojowego współistnienia;

- bronić wolności myśli, sumienia i religii, mając na celu wspólne kształtowanie Europy w ramach wytyczonych przez prawa i dobro wspólne wszystkich;
- być otwartymi na dialog ze wszystkimi ludźmi dobrej woli i wspólnie z nimi podejmować kwestie, które dotyczą nas wszystkich, co będzie dla nas również świadectwem naszej chrześcijańskiej wiary.

IV. OBSZARY WSPÓLNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI I WSPÓŁPRACY W EUROPIE

O, jak dobrze i miło, gdy bracia w zgodzie mieszkają!
(Ps 133,1).

11. Dążenie do pokoju i pojednania

Historia pokazuje, że wojna nie jest skutecznym sposobem rozwiązywania sporów między narodami. Chociaż zawsze preferuje się rozwiązanie bez użycia przemocy, zdajemy sobie sprawę, że czasem stajemy przed tragiczną rzeczywistością wyboru między pozwoleniem na dalsze stosowanie przemocy, a użyciem siły, aby ją zakończyć. Jako Kościoły musimy błagać Boga o pokój jako Jego dar, a jednocześnie uznawać, że pokój należy aktywnie budować każdego dnia poprzez dzieła sprawiedliwości i miłości.

Pokój to nie tylko brak wojny. Nie ma prawdziwego pokoju bez uczciwości, prawdy, sprawiedliwości i solidarności. Dlatego potwierdzamy, że wojna i przemoc są porażką ludzkości i że tylko w pokoju i poprzez pokój można zagwarantować poszanowanie ludzkiej godności i jej niezbywalnych praw. Nawracamy się na pokój, gdy „przekuwamy miecze na lemiesze” (Iz 2,4).

Chrystus uczy nas kochać naszych wrogów (Mt 5,44). Wiara nie pozwala nam porzucić nadziei w odniesieniu do naszych przeciwników. Nie utożsamiamy tych, którzy popełniają błędy, z ich błędami i nie tracimy

względem nich nadziei. Pojednanie obejmuje prośbę o przebaczenie i przebaczenie, a także uzgodnienie odpowiedniego zadośćuczynienia. Dążenie do pokoju i pojednania oznacza tworzenie przestrzeni, w których ludzie dobrej woli spotykają się, gotowi do szczerego i ciągłego dialogu, przygotowując grunt pod nowe postępy w sprawiedliwości na rzecz pokojowego współistnienia wszystkich ludzi.

Zobowiązujemy się:

- działać na rzecz pokoju w Europie i na całym świecie, jako ludzie stworzeni na obraz Boga, Pana Pokoju;
- nie lękać w obliczu wojny, starając się tworzyć przestrzenie, w których ludzie mogą się spotykać i współpracować;
- czerpać z zasobów religijnych dla uzdrowienia i pokoju, w miarę możliwości we współpracy z innymi grupami;
- zachęcać, promować i wspierać procesy pojednania i przebaczenia, w rozwiązywaniu konfliktu zawsze dając pierwszeństwo podejściu bez użycia przemocy.

12. Ochrona stworzenia

Wierząc w Boga, który kocha wszystkie stworzenia, z wdzięcznością uznajemy dar stworzenia, wartość i piękno natury oraz naszą całkowitą zależność od stworzenia w całym naszym istnieniu. Ubolewamy z powodu nadmiernej eksploatacji dóbr ziemi, prowadzącej do kryzysu ekologicznego, nieuznania ich ograniczonego charakteru i potrzeb przyszłych pokoleń.

Kryzys ekologiczny jest przejawem duchowej i etycznej porażki w wypełnianiu naszego chrześcijańskiego powołania w odniesieniu do świata natury, w tym do naszych bliźnich. Wymaga on odpowiedzi zakorzenionej w naszej liturgii, naszym nabożeństwie i naszym uczeniu. Wierząc w życiodajną i odkupieńczą obecność Ducha Świętego w stworzeniu, uznajemy potrzebę ekologicznego nawrócenia, aby naprawić nasze relacje z całym stworzeniem i pamiętać, że Chrystus jest „pierworodnym całego stworzenia” (Kol 1,15).

Wzywamy się nawzajem do pracy nad stworzeniem zrównoważonych warunków życia dla wszystkich. Odpowiedzialni przed Bogiem, musimy opracować i stosować wspólne kryteria, aby rozpoznać, co jest etycznie pożądane dla obecnych i przyszłych pokoleń i nie polegać nadmiernie na rozwiązaniach technologicznych. Wzywamy wszystkich chrześcijan do troski o społeczności i środowiska, w których żyją, o chronienie w ten sposób naszego wspólnego domu. Dla oddania Stwórcy czci i okazania Mu wdzięczności za Jego działanie zachęcamy Kościoły, aby razem liturgicznie doceniły stworzenie na przestrzeni całego roku, a zwłaszcza w Święto Stworzenia (1 września) i podczas związanego z nim Czasu dla Stworzenia.

Zobowiązujemy się:

- zmienić nasze postrzeganie stworzenia, przejść od posiadania do kontemplacji i uznać naszą całkowitą zależność od świata stworzonego;
- działać na rzecz nawrócenia postaw na poziomie osobistym, kościelnym, społecznym, wspólnotowym i politycznym w celu ochrony i pielęgnowania stworzenia;

- działać wspólnie na rzecz bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego sposobu życia, zmieniając nasz styl życia, faworyzując umiar i powściągliwość w korzystaniu z zasobów, które są darem Boga dla nas i przyszłych pokoleń;
- wspierać organizacje kościelne i sieci ekumeniczne pracujące na rzecz pogłębiania naszej wiedzy i zrozumienia stworzenia oraz sposobów jego ochrony;
- wspierać społeczności dotknięte skutkami zmian klimatycznych, utratą bioróżnorodności i innymi skutkami przemian środowiskowych.

13. Podróżowanie z migrantami, uchodźcami i wysiedleńcami

Migracja zmienia krajobraz Europy i europejskich Kościołów. Może być ona spowodowana wieloma czynnikami, w tym warunkami ekonomicznymi, motywami politycznymi, poszukiwaniem pracy, prześladowaniami, przymusowymi wysiedleniami lub zmianami klimatycznymi. Wśród osób w drodze znajdują się uchodźcy, ludzie poszukujący ochrony i azylu, migranci ekonomiczni i wiele innych grup. Zdajemy sobie sprawę, że przymusowa lub mimowolna migracja często powoduje głębokie cierpienie, wynikające z wykorzenienia czy zerwania więzi z miejscem pochodzenia migranta. Potwierdzając godność i prawa każdego człowieka, potępiamy wszelkie formy przymusowej migracji, współczesnego niewolnictwa, a w szczególności handlu ludźmi; wszystkie te zjawiska uznajemy za zbrodnie przeciwko ludzkości. Zobowiązujemy się do dalszych działań na rzecz ofiar takiej przymusowej

migracji, traktowania ich z szacunkiem i ludzkim współczuciem oraz oferowania im możliwości zbudowania nowego życia.

Uznając złożoność sytuacji, w pełni identyfikujemy się z biblijną figurą obcego (Pwt / 5 Mż 10,18), obejmującą doświadczenie przymusowego wysiedlenia samego Jezusa (Mt 2,13-23; 25,35). Przestrzegamy chrześcijańskiego nakazu okazywania gościnności obcym i dlatego wzywamy wszystkich ludzi do przyjmowania, ochrony, wspierania i integrowania migrantów.

Zarówno migracja do Europy, jak i migracja wewnątrz Europy doprowadziły do powstania wielokulturowego i wieloreligijnego społeczeństwa, znacząco zmieniając krajobraz etniczny, społeczny, kulturowy i wyznaniowy w krajach docelowych oraz przekształcając skład lokalnych wspólnot wyznaniowych. Jednocześnie migracja często pozostawia duże luki w krajach pochodzenia i ich Kościołach.

Niemniej jednak migracja wzbogaca również różnorodność kulturową i religijną społeczeństwa przyjmującego. Wiele lokalnych wspólnot chrześcijańskich zawdzięcza swoje istnienie obecności migrantów, którzy sami są bardzo zróżnicowani. W sytuacjach, w których zarówno mieszkańcy, jak i migranci odczuwają niepokój, zachęcamy Kościoły do tworzenia przestrzeni spotkań i promowania kultury solidarności, dążenia do budowania zaufania i wzajemnego szacunku między ludźmi. Zasoby religijne, sztuka i kultura mają ogromny potencjał, aby jednoczyć ludzi reprezentujących różne języki, kultury i przekonania.

Zobowiązujemy się:

- łączyć wspólnie w ramach diakonii, promując i praktykując kulturę gościnności i solidarności;

- angażować w działania transformacyjne, które odzwierciedlają nieodłączne dla chrześcijańskiej wiary wartości: sprawiedliwość, miłość oraz inkluzywność;
- oferować opiekę duszpasterską, w tym dostęp do wsparcia społecznego i prawnego, wspierając budowanie społeczności i umożliwiając ludziom pokojowe współistnienie we wzajemnym szacunku;
- współpracować z instytucjami politycznymi – lub w razie potrzeby konfrontować się z nimi – w celu obrony praw i dobrostanu migrantów: kształtując politykę wewnętrzną i międzynarodową, chroniąc prawa człowieka, pogłębiając świadomość społeczną, podejmując wyzwania systemowe oraz promując współpracę z organizacjami działającymi na rzecz migrantów;
- przeciwstawiać ksenofobii i wszelkim negatywnym przedstawieniom migrantów, sprzeciwiając się również jakimkolwiek formom przymusowej migracji oraz oferując schronienie i ochronę tym, którzy tego potrzebują.

14. Wykorzystanie nowych technologii

Potwierdzamy, że ludzka inteligencja jest darem Boga dla ludzkości; jesteśmy wezwani do wykorzystywania jej dla chwały Bożej (Ps 8,5-9). Uznajemy, że nauka i technologia są fascynującymi – a czasem przerażającymi – produktami ludzkiego potencjału twórczego, które kształtują sposób, w jaki odnosimy się do świata, do siebie nawzajem i do samych siebie.

Sztuczna inteligencja i inne autonomiczne systemy cyfrowe, klonowanie i ulepszanie człowieka oraz nowe formy komunikacji radykalnie kształtują interakcje społeczne, społeczeństwo jako całość oraz zarządzanie zasobami ludzkimi i naturalnymi. Mają one coraz większy wpływ na nasze codzienne życie, wywołując daleko idące i jeszcze nie w pełni zrozumiane skutki w relacjach międzyludzkich, edukacji, administracji publicznej i systemach politycznych, a także w naszych relacjach ze środowiskiem naturalnym.

W obliczu szybkiego rozwoju nowych technologii podkreślamy potrzebę zarządzania wszystkimi technologiami dla dobra wspólnego, zamiast pozwalania, aby przyczyniały się one do wzrostu nienawiści, polaryzacji oraz szerzenia kłamstw i strachu. Zarówno nadzieje, jak i obawy wzbudzone przez nowe technologie muszą być zrównoważone. Jezusową wizję ludzkości żyjącej w obfitości, szanującej integralność i wrodzoną godność osoby oraz wartość relacji osobistych i ludzkiej wiedzy. W przeciwnym razie alienacja, dystansowanie się ludzi od siebie i nierówności będą nadal rosły w niekontrolowany sposób, będą pozwalały na gromadzenie wiedzy i bogactw w rękach nielicznych i stwarzały poważne zagrożenia dla demokratycznych społeczeństw i pokojowego współistnienia. Zachęcamy Kościoły i chrześcijan, aby nie demonizowali nowych technologii, ale postrzegali je jako szansę, aby zachęcali do krytycznego myślenia i pogłębiania ludzkiej odpowiedzialności.

Zobowiązujemy się:

- popierać umiejętności cyfrowe i krytyczne podejście do technologii, pomagając osobom rozumieć narzędzia i technologie cyfrowe,

umiejętnie z nich korzystać oraz podejmować świadome decyzje dotyczące ich zastosowania;

- zachęcać do dialogu z podmiotami ze sfery publicznej i przemysłu na temat kwestii etycznych, politycznych, ekonomicznych i dotyczących sprawiedliwości społecznej, związanych z nowymi technologiami;
- promować rozwijanie etycznych ram i wytycznych regulujących stosowanie nowych i powstających technologii;
- wspierać stałą ocenę etycznych implikacji takich technologii, dążąc do zapewnienia, że są one zgodne z dobrem wspólnym, sprzyjają poszukiwaniu prawdy i opierają się na poszanowaniu wartości i godności wszystkich ludzi.

**Konferencja
Kościołów Europejskich**

Centrum Ekumeniczne
rue Joseph II, 174
BE-1000 Bruksela
Belgia

**Rada Konferencji
Episkopatów Europy**

CCEE
Via della Pigna, 13A
00186 Rzym
Włochy

